

Một số vấn đề lý luận về hoạt động dạy học môn Toán theo Chương trình giáo dục phổ thông 2018 ở trường tiểu học

Nguyễn Thành Công*

*Học viên cao học, Trường Đại học Trà Vinh

Received: 16/11/2023; Accepted: 6/1/2024; Published: 16/1/2024

Abstract: From research results; Through the article, the author presents the theory of the problem: Math teaching activities according to the 2018 general education program in elementary schools.

Keywords: Primary school math teaching activities, according to the 2018 general education program

1. Đặt vấn đề

Nghị quyết số 29-NQ/TU Hội nghị Trung ương 8 (khoá XI) của Đảng nêu rõ “*Đổi mới mạnh mẽ phương pháp GD&ĐT, khắc phục lối truyền thụ một chiều, rèn luyện nếp tư duy sáng tạo của người học. Từng bước áp dụng các biện pháp tiên tiến và phương tiện hiện đại vào quá trình giảng dạy, bảo đảm điều kiện và thời gian tự học, tự nghiên cứu cho HS...*”. Để thực hiện những Nghị quyết của Đảng và Quốc hội, ngành giáo dục phải tập trung thực hiện đổi mới căn bản, toàn diện GD&ĐT. Trong dạy học (DH) môn Toán theo định hướng tiếp cận năng lực học sinh (TCNLHS) là một xu hướng giáo dục tiên tiến trên thế giới. Tiểu học là bậc học nền tảng, chuẩn bị cho HS hành trang kiến thức, kỹ năng ban đầu của môn Toán; từ đó đặt ra yêu cầu phải vận dụng dạy môn Toán theo tinh thần đổi mới. Tuy nhiên, trong các trường tiểu học DH môn Toán vẫn còn tồn tại một số hạn chế. Một số giáo viên (GV) vẫn tập trung truyền thụ kiến thức lí thuyết và truyền thụ một chiều. Việc sử dụng phối hợp nhiều PPDH toán nhằm phát huy năng lực quan sát, năng lực sử dụng ngôn ngữ, năng lực giải quyết vấn đề cho HS chưa được quan tâm nhiều. Vì vậy, nghiên cứu lí luận về Hoạt động dạy học môn Toán theo chương trình GDPT 2018 là vấn đề cần thiết hiện nay

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Môn Toán ở trường phổ thông

Toán học ngày càng có sự ứng dụng rộng trong cuộc sống, kiến thức và kỹ năng toán học cơ bản đã giúp con người giải quyết các vấn đề trong thực tế một cách có hệ thống và chính xác, đồng thời góp phần thúc đẩy sự phát triển của xã hội.

Môn Toán học trong GDPT đóng góp quan trọng trong việc hình thành và phát triển các phẩm chất quan trọng, năng lực tổng quát và năng lực toán học cho HS. Nó phát triển kiến thức, kỹ năng quan trọng và tạo cơ hội cho HS được trải nghiệm và áp dụng toán học

vào thực tế. Môn Toán học cũng tạo ra sự kết nối giữa các ý tưởng toán học, giữa Toán học và thực tế, giữa Toán học và các môn học khác, đặc biệt là kết hợp các môn Khoa học, Khoa học tự nhiên, Vật lí, Hoá học, Sinh học, Công nghệ và Tin học.

Nội dung của môn Toán học ở trường phổ thông thường mang tính logic, trừu tượng và khái quát. Vì vậy, để hiểu và học tốt Toán, chương trình Toán ở trường phổ thông cần đảm bảo sự cân đối giữa việc “*học*” kiến thức và “*áp dụng*” kiến thức vào việc giải quyết các vấn đề cụ thể.

Trong quá trình học và áp dụng toán học, HS luôn có cơ hội sử dụng các công cụ công nghệ và TBDH hiện đại, đặc biệt là máy tính và thiết bị di động, để hỗ trợ quá trình biểu diễn, tìm hiểu và khám phá kiến thức, giải quyết các vấn đề toán học. Theo Chương trình GDPT môn Toán (Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ GD&ĐT), Toán học là môn học bắt buộc từ lớp 1 đến lớp 12.

2.2. Môn Toán ở trường tiểu học theo Chương trình GDPT 2018

Theo Chương trình GDPT cấp tiểu học (Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ GD&ĐT), môn Toán cấp tiểu học có mục tiêu chính như sau:

a) Thực hiện được các thao tác tư duy đơn giản: HS có khả năng áp dụng các thao tác tư duy cơ bản trong giải quyết các vấn đề toán học đơn giản. Họ có khả năng nhìn nhận và phân tích một vấn đề, nêu câu hỏi và trả lời câu hỏi một cách lập luận. Lựa chọn được phép toán và công thức số học: HS có khả năng chọn lựa các phép toán và công thức số học phù hợp để diễn đạt và trình bày các nội dung, ý tưởng và cách giải quyết vấn đề. Họ hiểu và sử dụng các khái niệm và quy tắc số học cơ bản. Sử dụng ngôn ngữ toán học và động tác hình thể: HS có khả năng sử dụng ngôn

ngữ toán học kết hợp với ngôn ngữ thông thường để diễn đạt các nội dung toán học trong những tình huống đơn giản. Họ cũng có thể sử dụng động tác hình thể để biểu đạt các nội dung toán học. Sử dụng công cụ và phương tiện học toán đơn giản: HS có khả năng sử dụng các công cụ và phương tiện học toán đơn giản để thực hiện các nhiệm vụ học tập toán đơn giản, gồm sử dụng máy tính, máy tính cầm tay và các công cụ đồ họa đơn giản để hỗ trợ quá trình học tập và giải quyết bài toán

b) Các kiến thức và kỹ năng toán học cơ bản ban đầu và thiết yếu bao gồm:

Số và phép tính: Bao gồm hiểu và làm việc với các loại số như số tự nhiên, phân số, số thập phân và thực hiện các phép tính cơ bản như cộng, trừ, nhân, chia trên các tập hợp số này.

Hình học và Đo lường: Đòi hỏi HS có khả năng quan sát, nhận biết và mô tả các hình dạng và đặc điểm cơ bản của các hình phẳng và hình khối trong thực tế. Họ cũng có khả năng tạo ra các mô hình hình học đơn giản và tính toán các đại lượng hình học. Ngoài ra, HS cũng phát triển trí tưởng tượng không gian và có khả năng giải quyết các vấn đề thực tế đơn giản liên quan đến hình học và đo lường, sử dụng các đại lượng đo thông thường.

Thống kê và Xác suất: HS nắm vững một số yếu tố cơ bản trong thống kê và xác suất. Họ có khả năng giải quyết các vấn đề thực tế đơn giản liên quan đến thống kê và xác suất, như phân loại dữ liệu, tính trung bình, xác suất cơ bản và các khái niệm tương tự

c) Bên cạnh các môn học và HĐGD khác như Đạo đức, Tự nhiên và xã hội, Hoạt động trải nghiệm, môn Toán học cũng đóng góp quan trọng giúp HS có hiểu biết ban đầu về một số nghề nghiệp trong xã hội. Thông qua việc áp dụng các kiến thức và kỹ năng toán học vào thực tế cuộc sống, HS có cơ hội tiếp cận và làm quen với các tình huống và vấn đề liên quan đến các nghề nghiệp. (Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT, (2018).

Theo Chương trình GDPT, môn Toán là môn học bắt buộc từ lớp 1 đến lớp 5. Nội dung giáo dục toán học được chia thành hai giai đoạn:

- Giai đoạn 1 của chương trình môn Toán trong cả hai giai đoạn giáo dục có cấu trúc tuyến tính và được xây dựng theo mô hình “đồng tâm xoáy ốc”. Giai đoạn này tập trung vào việc phát triển ba mạch kiến thức chính: Số, Đại số và Một số yếu tố giải tích; Hình học và Đo lường; Thống kê và Xác suất. Chương trình được thiết kế để từng bước mở rộng và nâng cao kiến thức, xoay quanh các mạch kiến thức này.

- Giai đoạn 2 của chương trình tập trung vào việc vận dụng những kiến thức đã học vào việc giải quyết các vấn đề trong thực tế và khám phá các hướng nghiệp liên quan đến Toán. HS sẽ được thực hành và áp dụng các kiến thức toán học đã nắm vững để giải quyết các vấn đề trong cuộc sống hàng ngày, từ những vấn đề cơ bản đến những vấn đề phức tạp hơn. Giai đoạn này nhằm phát triển kỹ năng vận dụng toán học trong thực tế và khám phá các lĩnh vực nghề nghiệp liên quan đến Toán.

2.3. Các thành tố của DH môn Toán ở trường tiểu học theo Chương trình GDPT 2018.

2.3.1. Mục tiêu DH môn Toán ở trường tiểu học theo Chương trình GDPT 2018

Mục tiêu của GDPT là tạo ra những con người có sự phát triển hài hòa về thể chất và tinh thần, mang trong mình những phẩm chất tốt đẹp và có kiến thức phổ thông. Qua quá trình giáo dục, chú trọng đảm bảo chất lượng KQHT, hướng tới mục tiêu phát triển toàn diện các phẩm chất nhân cách. Đồng thời, giáo dục cũng tập trung vào việc vận dụng tri thức vào các tình huống thực tế, nhằm chuẩn bị cho HS có khả năng giải quyết các tình huống trong cuộc sống và nghề nghiệp.

Trong quá trình DH môn Toán ở trường tiểu học theo Chương trình GDPT (2018), cần khuyến khích tính tích cực, sự tự giác và chủ động của người học, đồng thời hình thành khả năng tự học thông qua sử dụng sách giáo khoa, nghe, ghi chép và tìm kiếm thông tin. Trên cơ sở đó, xây dựng và trau dồi các phẩm chất linh hoạt, độc lập và sáng tạo của tư duy trong học tập.

Trong quá trình DH, không chỉ tập trung tích cực hoá HS trong các hoạt động trí tuệ, mà còn chú trọng rèn luyện khả năng giải quyết vấn đề liên quan đến tình huống trong cuộc sống và nghề nghiệp. Đồng thời, kết hợp hoạt động trí tuệ với hoạt động thực hành, thực tiễn cũng được đặc biệt quan tâm, tăng cường học tập theo nhóm và đổi mới quan hệ giữa GV và HS theo hướng cộng tác, nhằm phát triển năng lực xã hội.

Việc DH môn Toán ở trường tiểu học theo Chương trình GDPT 2018 không chỉ nhằm đạt mục tiêu hình thành kiến thức, kỹ năng và thái độ tích cực ở HS mà còn nhằm mục tiêu phát triển khả năng thực hiện các hành động có ý nghĩa đối với HS, trên cơ sở của kiến thức và kỹ năng đã được hình thành và phát triển.

2.3.2. Phương pháp dạy học môn Toán ở trường tiểu học theo Chương trình GDPT 2018

Hiện nay, PPDH môn Toán ở trường tiểu học đã chuyển từ việc quan tâm đến HS học được những kiến thức gì sang quan tâm đến HS có thể áp dụng những kiến thức đó như thế nào. Để đảm bảo điều này, GV

cần chuyển từ việc giảng dạy một chiều sang dạy cho HS biết cách học, cách áp dụng kiến thức, rèn luyện kỹ năng và PTNL và phẩm chất.

Đồng thời PPDH còn cần tổ chức các HĐGD thông qua trải nghiệm, giải quyết các nhiệm vụ thực tế, nghĩa là thông qua một hoạt động học tập, HS sẽ hình thành và phát triển một loại kiến thức mà là đồng thời hình thành nhiều loại kiến thức hoặc nhiều thành tố kiến thức mà không cần tách biệt từng thành tố trong quá trình đào tạo. PPDH môn Toán ở tiểu học, không chỉ tập trung thúc đẩy HS trong hoạt động trí tuệ, mà còn chú trọng rèn luyện khả năng giải quyết vấn đề liên quan đến cuộc sống, kết hợp hoạt động trí tuệ với hoạt động thực hành và thực tế. Đồng thời, tăng cường hoạt động học tập theo nhóm, đổi mới quan hệ giữa GV và HS.

2.3.3. Kiểm tra đánh giá kết quả DH môn Toán ở trường tiểu học theo Chương trình GDPT 2018

Hiện nay, quan điểm đánh giá KQHT môn Toán ở trường tiểu học đã thay đổi, không chỉ tập trung kiểm tra khả năng tái hiện kiến thức đã học mà còn chú trọng đến khả năng vận dụng sáng tạo tri thức trong các tình huống ứng dụng khác nhau. Đánh giá KQHT đóng vai trò quan trọng trong xác định mức độ đạt được mục tiêu giáo dục và có tác động đáng kể đến việc cải thiện KQHT của HS.

Quá trình đánh giá KQHT áp dụng cho môn Toán ở trường tiểu học theo Chương trình GDPT(2018) là biện pháp chính để đánh giá mức độ thực hiện mục tiêu giáo dục. Qua đó, thông qua việc đánh giá, ta có thể định rõ được những điểm mạnh và điểm yếu của HS, từ đó có những biện pháp điều chỉnh, cải thiện để nâng cao KQHT môn Toán ở trường tiểu học theo Chương trình GDPT 2018 của HS.

2.3.4. Các điều kiện đảm bảo triển khai DH môn Toán ở trường tiểu học theo Chương trình GDPT 2018

Cơ sở vật chất và TBDH liên tục được mở rộng và cải tiến để đáp ứng với sự phát triển của giáo dục và KHCN. CSVC có vai trò quan trọng trong các HĐGD gồm các phương tiện kỹ thuật, công cụ và sản phẩm KHCN. Trong đó, phương tiện giáo dục (PTGD) là một phần của CSVC và TBGD nói chung.

PTGD là một yếu tố đặc biệt quan trọng trong việc tăng tính tích cực của HS đối với giáo dục. Để tận dụng tốt vai trò của các PTGD, GV cần sử dụng chúng không chỉ để truyền đạt kiến thức mà còn để hướng dẫn, tổ chức và chỉ đạo hoạt động học tập của HS. Qua đó, HS có thể tự chủ trong việc tiếp thu kiến thức, phát triển phương pháp học, khám phá và giải quyết vấn đề, và áp dụng kiến thức một cách sáng tạo.

Để nâng cao chất lượng DH môn Toán ở trường tiểu học theo Chương trình GDPT 2018, vai trò và vị trí của CSVC, TBDH là rất quan trọng. CSVC, TBDH đóng vai trò như «nhân chứng khách quan» cho các vấn đề lý luận, liên kết lý luận và thực tế. Hơn nữa, chúng cung cấp cơ hội thực hành, trực quan trong quá trình học tập, vì mọi hoạt động đều liên quan đến tư duy, và tư duy luôn gắn kết với hoạt động. PTDH giúp phát huy tính tích cực, sáng tạo và chủ động của người học, đồng thời đóng góp quan trọng vào việc cải tiến và đổi mới PPDH môn Toán ở trường tiểu học theo Chương trình GDPT 2018

3. Kết luận

Môn Toán ở tiểu học theo CTGDPT 2018 là một môn học khoa học tự nhiên được sử dụng để nghiên cứu các khái niệm số học, hình học, đo lường, thống kê, xác suất và các phương pháp tính toán. Toán học là một công cụ quan trọng trong nhiều lĩnh vực, từ khoa học kỹ thuật, kinh tế đến y học và thậm chí cả nghệ thuật. Toán học là cơ sở cho nhiều khái niệm, thuật ngữ và kỹ năng trong đời sống hàng ngày và đóng vai trò quan trọng trong giáo dục.

Môn Toán trong chương trình GDTH là môn học cung cấp và rèn luyện cho HS những kiến thức cơ bản nhất về tính toán đo lường. Đây có thể coi là một môn học quan trọng bậc nhất trong các môn ở tiểu học, là công cụ để học tập các môn học khác và cũng là điểm tựa về lĩnh vực tính toán, đo lường trong cuộc sống hằng ngày của con người.

Trong quá trình học và áp dụng toán học, HS luôn có cơ hội sử dụng các PTDH hiện đại, đặc biệt là máy tính điện tử và máy tính cầm tay, để hỗ trợ trong việc biểu diễn, khám phá và tìm tòi kiến thức, giải quyết các vấn đề toán học.

Tài liệu tham khảo

1. Đảng cộng sản Việt Nam (2013). *Nghị quyết số 29-NQ/TW Hội nghị Trung ương 8 khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo*. Hà Nội
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018). *Chương trình GDPT2018*. NXB Giáo dục. Hà Nội
3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2013). *Thông tư số 30/2014/TT-BGDĐT ngày 28/8/2014 về quy định đánh giá HS tiểu học*. Hà Nội
4. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2016). *Thông tư 22/2016/TT-BGDĐT ngày 22/9/2016 về Sửa đổi, bổ sung một số điều của quy định đánh giá HS tiểu học ban hành kèm theo Thông tư số 30/2014/TT-BGDĐT ngày 28/8/2014*. Hà Nội.
5. Quốc Hội (2019). *Luật Giáo dục sửa đổi, bổ sung năm 2019*. Hà Nội